

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio Decalogi Duabus distincta partibus

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Caput Primum. Quid sit restitutio, & quo præcepto jubeatur,

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

hac consuetudine, vel à probabili illa opinione nequaquam excusantur.

d *Mol. l. c. Laym. l. c.*

4. Si nemora, vel pascua sub privato alicujus sint dominio, illis præter dominum, utitor nemo; usum tamen eorum notabilem non juxta proportionem eorundem in civitates asportatorum, sed secundum pretium in eodem, ubi fixa sunt, loco, & nondum sunt secta, ac forte sunt arida, (quæ certè singula valde diminuunt æstimationem) prudenter dimetitor. e

e *Mol. d. 58. versu, quinta conclusio.*

TRACTATUS TERTIUS.

De restitutione.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit restitutio, & quo præcepto jubeatur.

1. **R**estituere, ex S. Thoma a est, iterato al quem statueri in dominium, vel possessionem rei suæ. Clarius, est redditio rei accepta, vel damni illati compensatio.

a *S. Th. 2. 2. q. 62. ar. 1.*

2. Veritur autem celebris quæstio, an ea imperetur præcepto negativo, cujus natura est, ut obliget semper, & ad semper, an vero, affirmativo, cujus est, determinato tempore obligare.

3. Præmitto breviter primo; præceptum affirmativum, seu quod idem est, positivum esse de actu positivo. v. g. assiste sacro die festivo: negativum esse de negatione, seu omissione actus v. g. ne blasphemus, ne occidas.

4. Præmitto secundò, in eo, qui ex justitia aliquid debet, posse considerari obligationem, quam habet, non retinendi rem alienam, quæ est omisio actus, & posse considerari obligationem, quam habet eandem reddendi, qui est actus positivus; utrumque actum justitia præcipit. Ne retineas alienum, & Redde domino, quod ipsius est. Hæc esse duo satis distincta, patet; nam tu debes v. g. reddere famam, retractando, si alium infamasti; & tamen propriè nihil illius apud te retines. His positus.

5. Dico, præceptum restitutionis principaliter & per se, atque adeo absolute, esse de actu positivo, adeoque esse præceptum affirmativum: esto, minus principaliter, & ratione alterius, præcipiatur aliquid negativum. Ita post accuratam considerationem dicendum puto; nam alij modi loquendi, rem bene mihi perpendenti, & fortasse alijs numquam satisfecerunt. Ratio nostra est, quia præceptum restitutionis principaliter, & per se eo tendit, ut fiat à te æqualitas arithmetica cum domino rei ablata, quæ æqualitas est, per omnes, & objectum adæquatam justitiæ commutativæ, quæque non fit, nisi per ipsam positivam redditionem, & quando idem præceptum restitutionis imperat, ne retineatur res domini, ideo imperat, quia vult, ut à te rem non retinente eadem res reddatur domino; nulla enim æqualitas resultaret, si rem tu non retineres, & tamen res domino non redderetur. Dixi (à te) nam si v. g. equus ablati fugiat ad dominum, tu per non retentionem equi, non observas præceptum restitu-

restitutionis, sed solum cessat tibi, ex defectu materiae, restituendi obligatio.

b *S. Th. l. c. ar. 8. ad 1. Nau. Mob. Reb. a. p. Laym. lib. 3. tr. 2. c. 2. n. 2. contra Pet. Nau. aliosque est etiam contra Dic. lib. 2. de iust. tr. 2. d. 1. dub. 5. c. ut probat idem Dic. l. c. dub. 3. contra Suarium.*

6. Ex dictis approbare nequeo, quod docet Delugo *d.*, dicens idem esse, restituere, atque non retinere; Nam prater modo dicta de reddente famam, & alia, quae dici possent, illud etiam ostendit, haec duo esse diuersa, saltem formaliter (quod ad nostrum intentum satis est) quia si ego intelligor quocumque tandem modo rem domini non retinere, si tamen posituè non intelligor reddere, numquam intelligar, praecipuum restitutionis obseruare; ergo &c.

d *De Lugo t. 1. de iust. d. 8. sec. 2. n. 18.*

7. Adde, si per Delugo, loco citato, idem est, non retinere, atque restituere, cur ipse ita argumentatur loco citato? Idem est dicere, Restitue, atque dicere, Non retineas; ergo restitutionis praecipuum est negatiuum; Cur, inquam, sic argumentatur? nam profecto, si idem est, sic etiam ego possem argumentari; idem est dicere, Non retineas, atque dicere, Restitue, ergo restitutionis praecipuum est affirmatiuum. Vera igitur ratio ducenda est ex fine & intentione principali & per se, ut dictum est, &c. Et certè idem videre est in ceteris praecipuis: obligor v. g. abducere equum à via, quae est actio positiua, ne puer ibi jacens conculcetur, & ne occidatur: obligor ad non manendum domi, quae est actio negatiua, ut studium Sacrum die festo, tamen nec il-

lud praecipuum, de Non occidendo, est affirmatiuum, neque hoc de audiendo est negatiuum, quia nec ibi finis, per se est affirmatiuum, neque hic est negatiuum.

8. Dices, Retinere alienum semper est peccatum; est enim, ut supra vidimus, continua quadam ablatio rei alienae; at manere domi, v. g. non est semper peccatum, sed solum, quando impedit auditionem sacri, ergo non currit paritas. Respondeo, nego non currere paritatem: utrumque enim, non ob aliam rationem obligat, nisi quia impedit actionem principaliter intentam; Retinere autem semper erit peccatum, quia Retinere semper impedit redditionem; quid enim magis impedit redditionem, seu id quo fiat aequalitas positiua, quam retentio apud se rei, qua fieri debet aequalitas? id quod non est inuenire in illa mora facta domi, quae non semper impedit auditionem sacri, nisi in tali tempore determinato, nempe die festivo.

9. Quare ipsi in Retinere non ideo semper est peccatum, quia praecipuum restitutionis sit absolute negatiuum; sed quia regulariter, ut dictum est, semper impedit huius praecipui positiui de re reddenda obseruationem; nam propterea, si non impediret, non esset peccatum, ut si retineres per aliquod tempus, quo inuenire non posses dominum &c. Et rursus praecipuum restituendi semper obligat, non quia sit praecipuum negatiuum (cuius proprium est, ad semper obligare, cum praecipuum affirmatiuum obliget solum pro aliquo determinato tempore) sed quia qui non restituit, virtualiter

continuat ipsam ablationem rei alienæ; restitutio fit semper exhibenda, est, quia siquidem non restituendo continuat, & veluti de novo aufert. Præceptum autem de non auferendo, id est, de furto non faciendo negativum esse, & ad semper obligare, nemo est, qui ambigat.

CAPVT SECVNDVM.

*De prima radice seu causa Restitutionis
qua est iniusta acceptio seu
actentio.*

§. I.

Premittitur Regula generalis.

1. **Q**uamvis ad duas reducant varias restitutionis radices rectè Theologi, nos tamen ad plures reduximus, claritatis gratia, superioribus *aa*. Incipimus ergo à prima, quæ est iniusta acceptio.

aa sup. int. hujus lib. 8. nu. 1.

2. Regula generalis *a*. Qui per actionem externè iniustam, ac per culpam Theologicam gravem, proximi rem accepit, statim illam totam, seu totum ejus valorem restituere domino obligatur, etiam si ea res non extet, sed quomodocumque perierit. Hoc ultimum (etiam si non extet) maximè est advertendum in hac radice: nam in alia, quæ est ex re accepta, si res non extet, sed bona fide consumpta invenitur, non est aliquid restituendum, nisi illud, in quo factus sit quis locupletior, ut mox suo loco explicabitur. Ratio autem, cur ex præsentī radice

a colligitur ex Doctrina ac DD. mox.

3. Porro in hac regula tot sunt, ut ita dicam, mysteria, quot verba; primò dicitur, per acceptionem iniustam; secundò, externè iniustam; tertio, per culpam Theologicam; quarto, gravem; quinto, debere restitui statim; sexto, totam rem seu valorem; septimò, etiam si perierit. Sigillatim hæc si percurreremus, nihil erit præterea, quod pro explicatione hujus radices desiderandum sit.

§. II.

Per actionem iniustam.

1. **C**ertum est apud omnes *a*, onus restitutionis oriri solum ex culpa contra Iustitiam. Ratio est, quia sola illa inducit inæqualitatem in rebus temporalibus, ergo sola illa ad æqualitatem ponendam obligare debet. Quare, quando quis voravit, v. g. calicem dare Ecclesiæ, illum dando, satisfacere quidem voto dicitur, sed non propriè restituere, quia tunc non operatur homo ad ponendam æqualitatem, quam ipse per iniquam acceptionem abstulit. An non solum Iustitia commutativa, verum etiam